

UDC 821.161'02(092):1

Gavrilyuk Y. N., Cand. Sci. (Philosophy), Professor
Cravtchenko L. I., Lecturer

*Kharkiv National Agrarian University named after. V. V. Dokuchaev,
Kharkov, Ukraine, e-mail: urng1946@gmail.com; ludmilakra52@gmail.com*

FILOSOPSKY GARDEN OF SKOVORODA: GEOCULTURAL INTERPRETATION

Attention is accented on the necessity of actualization of geoculturally oriented ideas of philosophy of G. of Skovoroda through concretely practical realization of project "Hryhorij Skovoroda – 300". As an example of such realization realization of authorial measures is offered on territory of the National literary memorial museum of G.C. Skovoroda. Ландшафтно-дизайнове of arrangement of memorial complex of Hryhorij Skovoroda according to the idea of philosophical garden as to space, saturated art-об'єктами-аллегоріями in the context of geocultural symbolism, will assist becoming of him a visible "temple and hail"-by the mestome of cognition a man itself by ageocultural subject, that lives to сродною God, people and nature.

Keywords: *philosophical garden, geoculture, objects of art, triuneness of the world, geocultural subject, cognation of labour.*

УДК 821.161'02(092):1

Гаврилюк Ю. М., канд. филос. наук, профессор,
Кравченко Л. І., преподаватель

*Харьковский национальный аграрный университет им. В. В. Докучаева,
Харьков, Украина, e-mail: urng1946@gmail.com; ludmilakra52@gmail.com*

ФІЛОСОФСЬКИЙ САД СКОВОРОДИ: ГЕОКУЛЬТУРНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Акцентируется внимание на потребности актуализации геокультурно ориентированных идей философии Г. Сковороды через конкретно практическую реализацию проекта «Григорий Сковорода – 300». Как пример такой реализации предложено осуществление авторских разработок на территории Национального литературно-мемориального музея Г.С. Сковороды. Ландшафтное благоустройство мемориального комплекса Григория Сковороды согласно идеи «философского сада» как пространства, насыщенного артоб'єктами-аллегоріями в контексте геокультурного символизма, будет способствовать становлению его видимым "храмом и градом" – местом познания человеком себя геокультурным субъектом, который живёт сродным Богу, людям и природе трудом.

Ключевые слова: *философский сад, геокультура, триединство мира, артоб'єкты, геокультурный субъект, сродность труда.*

УДК 821.161'02(092):1

**Гаврилюк Ю. М., канд. філос. наук, професор,
Кравченко Л. І., ст. викладач**

*Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва,
Харків, Україна, e-mail: urng1946@gmail.com; ludmilakra52@gmail.com*

ФІЛОСОФСЬКИЙ САД СКОВОРОДИ: ГЕОКУЛЬТУРНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

*Акцентовано увагу на потребі актуалізації геокультурно орієнтованих ідей філософії Г. Сковороди через конкретно практичну реалізацію проекту «Григорій Сковорода – 300». Як приклад такої реалізації запропоновано здійснення авторських заходів на території Національного літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди. Ландшафтно-дизайнове упорядкування меморіального комплексу Григорія Сковороди згідно з ідеєю **філософського саду** як простору, насиченого арт-об'єктами-алегоріями в контексті геокультурного символізму, сприятиме становленню його видимим «храмом і градом» – місцем пізнання людиною себе **геокультурним суб'єктом**, що живе сродною Богу, людям і природі працею.*

Ключові слова: філософський сад, геокультура, арт-об'єкти, триєдність світу, геокультурний суб'єкт, сродність праці.

Проблема. У 2022 р. світова спільнота відзначатиме трьохсотріччя від Дня народження Григорія Савича Сковороди (1722–1794) – великого українського просвітителя, гуманіста, філософа, поета, педагога, мандрівника, чия духовна постать посідає унікальне місце в історії української й світової культури. Його, створена у певну історичну епоху, філософія не підвладна часу, є й сьогодні безцінним життєдайним першоджерелом, з якого ще довго черпатимуть наснагу нові покоління українців.

У місцях, пов'язаних із життям і творчістю великого українця, відбуватимуться різноманітні мистецькі заходи, щоб виразити в неповторній розмаїтості ментальності українців глибоке пошанування мандрівного філософа, міфологічний образ якого зберегла народна пам'ять. Коли людина знаходить у докільлі зрозумілі й близькі її характеру знаки (символи), адекватні традиціям національної психології, у неї з'являються передчуття сакрального «духу місця, топосу», що має дуже важливе значення для утвердження духовності й виховання патріотизму українців.

З ініціативи харків'ян у 2002 р. започатковано Великий Проект «Григорій Сковорода–300». До підготування до трьохсотріччя від дня народження Григорія Сковороди разом з іншими університетами міста активно залучився і Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, передусім кафедри філософії, історичних і соціальних дисциплін та садово-паркового господарства. Викладачі кафедр спільно зі співробітниками Національного літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди розробляють

широкомасштабні конкретно практичні заходи щодо втілення в життя геокультурних ідей філософії мислителя.

У практичній реалізації проекту відзначення трьохсотрічного ювілею Григорія Сковороди враховано інтегральну парадигму геокультурної інтерпретації сквородинівської моделі триєдності світів – макрокосму, мікркосму і символічного світу Біблії.

Одним із сенсово найглибших символів філософії Сковороди є *топос Саду*. Він увібрав традиції українського бароко геокультурних смислових категорій Вертограду, Городу, Винограду та інших синонімічних форм.

Результати. На наш погляд, сквородинівський *топос Саду* де-факто виражає в образно-символічній формі сутність *геокультури* як органічної єдності об'єктивно-можливого Природи і суб'єктивно-належного Культури, ідеальним буттям якої був уперше створений Богом для Адама *сад Едему*. І хоча поняття геокультури у Сковороди відсутнє, уся його філософія є *філософією геокультури* – «садом» геокультурних ідей, геокультурною парадигмою мислення і життя; філософією *геокультури* – як репрезентований культурою тренд еволюції Природи.

Геокультурна семантика *Саду* у Сковороди є надзвичайно розмаїтою – хата-оселя, вкоріненість у рідний чорнозем і, водночас, турбота про майбуття, і малий простір, мікркосм, де людина буває наодинці з собою і Богом. Це й *Сад науки*, і «*Сад божественних пісень*», і символ Софії (мудрості), високої духовності й моральної досконалості. «Божим садом» Г. Сковорода міг назвати умиротворену душу, порівнювати безконечні в часі й просторі світи з «мільйонами садів», змалювати Біблію в образі чудесного саду, а ще хотів плекати сад своєї душі.

Одним із таких *садів* по-праву вважається колишній маєток А. Ковалинського, де знайшов свій вічний спокій той, кого «*світ ловив, але не спіймав*». На цій території нині розташований Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди, який зберіг багато геокультурних рис (символів), притаманних останньому місцю перебування великого мислителя – будівлі, парк, плодовий сад, ставок, криниця, насадження мають природний габітус пралісового масиву Лісостепу (дуби, в'язи, ясени, липи). Останніми роками музейний комплекс оздоблюють мощеними доріжками, поповнюють сучасними артоб'єктами – барельєфом Г. Сковороди під багатовіковим дубом, філософською алеєю зі скульптурами, що мають власну назву та доносять мудрість філософа. Обстеження території підтвердило ландшафтну мальовничість музейного комплексу, добрий стан парку та перспективність доповнення його декоративними фітокомпозиціями. Ураховуючи вік деревних насаджень (80–90 років) та природний відпад окремих екземплярів (особливо тополь), вважаємо за необхідне провести його ландшафтну реконструкцію, зокрема, санітарні рубання, урізноманітнення породного складу тощо. У південній частині музейного комплексу пропонуємо створити **філософський сад**, який трактується нами як узагальнений геокультурний «*сад Божественних*

писень» великого мислителя. **Філософський сад** – це створений мистецькими засобами сад для одухотвореного комфортного споглядання відвідувачами краси «*видимої* (живої) *природи*» й адекватного сприйняття «*невидимої природи*» згідно з мудрістю філософського заповіту Сковороди. Тут повинен пролягати екскурсійний маршрут відповідної тематики. Нагального упорядкування потребує прибережна ділянка ставка, передусім укріплення берегів із прокладанням уздовж них прогулянкової стежки, підсадження декоративних дерев та кущів для віддзеркалення їхніх різнобарвних крон на поверхні води. Вкрай необхідно провести заходи щодо біологічного очищення ставкової води, чистота якої є символом очищення не тільки фізичного, але й морального.

Насичення паркового простору малими художніми формами-символами, які сприятимуть опануванню відвідувачами філософії Г. Сковороди. Його геокультурна концепція успадкована від античних мудреців, які вважали глибину думки *невимовною* – її можна виразити й передати лише образно-символічними засобами. Г. Сковорода пристосовував термінологічний скарб філософії до свого стилю думання, коли поняття (категорії) якраз і стають символами. Це чудово ілюструє намальований Сковородою символ-фонтан «**Нерівна всім рівність**»: «*Бог богатому подобен Фонтану, наполняющему различные сосуды по их вместности. Над Фонтаном надпись сия: «НЕ РАВНОЕ ВСѢМ РАВЕНСТВО».* Лютяся из разных трубок разные Токи в разные Сосуды, вокруг Фонтана стоящие. Меньшій сосуд менше имѣет. Но в том равен есть большему, что равно есть полный» (Сковорода, 2010, С. 669). Цей символ-Фонтан має зайняти, на нашу думку, гідне місце – у фокусі центральної алеї.

Висновок. Таким чином, упорядкування меморіального комплексу Григорія Сковороди згідно з ідеєю **філософського саду** як простору, насиченого артоб'єктами-алегоріями в контексті геокультурного символізму, сприятиме становленню його видимим «храмом і градом» як місця пізнання людиною себе геокультурним суб'єктом, який живе *сродною* Богу, людям і природі працею.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Гаврилюк Ю. М., Гришин І. Я., Кравченко Л. І. та інші. Філософські сади у проекті «Григорій Сковорода–300». Актуальні проблеми лісового та садово-паркового господарства: м. ли. Міжнар. наук.-практ. конф. Умань, 2018. С. 193-195.

Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів; за ред. Л. Ушкалова. Харків: Майдан, 2010. 1400 с.

REFERENCES

Gavrilyuk, Yu. M., Grishin, I. Ya., Kravchenko, L. I. and others. (2018). Filosofs'ki sady u proekti «Hryhoriy Skovoroda–300» [Philosophical gardens in the project "Grigory Skovoroda-300"]. *Aktual'ni problemy lisovoho ta sadovo-parkovoho hospodarstva – Actual problems of forestry and garden-park economy: materials International sci. pract. conf. Uman, 193-195.* (in Ukrainian).

Skovoroda Hryhoriy. *Povna akademichna zbirka tvoriv [Skovoroda Gregory. Complete academic collection of works]* (2010); ed. L. Ushkalov. Kharkiv: Maydan. (in Ukrainian).